

إستثناء : گاهی یک حکم کلی ذکر می شود و یک شخصی یا یک چیزی از آن حکم جدا می شود به این نوع بیان
إستثناء گفته می شود .

أركان إستثناء : ۱ . مستثنى (جدا شده) إسمى که از حکم کلی جدا شده است .

۲ . مستثنى منه (جدا شده از آن) حکم کلی که قبل از إلا می آید .

۳ . أدات إستثناء (إلا ، غیر ، سوى ، عدا ، خلا)

أنواع مستثنى : ۱ . مستثنى تام (مستثنى منه در آن وجود دارد) مستثنى تام نقش است و همیشه منصوب است .

مثال : حضر الطلاب في الصف إلا علياً

مستثنى منه ، أدات إستثناء ، مستثنى تام و منصوب

۲ . مستثنى مفرغ (مستثنى منه در جمله وجود ندارد) مستثنى مفرغ در جمله بر اساس نیاز جمله

نقش می پذیرد و إعراب آن بر اساس نقش آن در جمله تغییر می کند .

مثال : ما حضرت في الصف إلا طالتان

أدات إستثناء ، مستثنى مفرغ (فاعل و مرفوع)

نکات : ۱ . مستثنى منه کلی تر و بیشتر از مستثنى است .

۲ . کلمات « كلّ و جميع » اگر قبل از إلا بیایند أصولاً مستثنى منه می باشند .

۳ . مستثنى منه نقش نمی باشد و نقش آن بر حسب موقعیت آن در جمله مشخص می شود .

۴ . معمولاً جملاتی که با کلمات استفهام و منفی شروع می شود و جمله قبل از إلا تا تمام باشد در این صورت

مستثنى مفرغ است .

۵ . إعراب مستثنى مفرغ تابع موقعیت آن در جمله است :

الف . اگر جمله فعلیه باشد (فاعل ، نائب فاعل ، مفعول ...)

ب . اگر جمله إسمیه باشد (مبتدا یا خبر ، اسم أفعال ناقصه ، خبر أفعال ناقصه ...)

اگر جمله قبل از **إلا** منفی باشد هنگام ترجمه « **إلا** » را ترجمه نمی کنیم و جمله بصورت مثبت و با تأکید (تنها، فقط) ترجمه می کنیم .

مثال : ما جاء الا هذا الطالب (فقط این دانش آموز آمد)

لن نزيذك إلا عذاباً (فقط عذاب را بر شما خواهیم افزود)

ما رأيتُ في الغرفة الا طفلاً (تنها ، فقط کودکی را در اتاق دیدم)